

Könyv

A királyi művészet

Szabdkömvesség titkok nélkül

■ Hivatalos fennállásának 300. évfordulóját ünnepelte tavaly a szabdkömvesség. Az első nagy-páholy 1717-ben alakult meg Londonban, ettől az eseménytől datálja a tudomány a szabdkömvesség rendbe szerveződött létét. Noha története során sokféle üldöztetésben, betiltásban, egyházi tiltásban és politikai támadásban volt része, a „királyi művészet” ma is virágzik.

Mindebből Magyarországon édeskeves látható. Míg Európa legtöbb országában az évforduló kapcsán nyílt kommunikáció indult, kiállításokkal, televíziós dokumentumfilmekkel, tudományos vitákkal a szabdkömvesség mai helyzetéről és feladatairól, nálunk a szokott némaság övezte a témát: 2017-ben egyetlen – német nyelvű – konferenciát rendezett az MTA Irodalomtörténeti Kutatóintézete, de e rendezvényen is csupán az előadások egy része érintette a szabdkömvességet. A Magyar Nemzeti Múzeum szabdkömvés gyűjteménye éppen a centenáriumi évében zárva volt, helyette – a konferenciához kapcsolódva – egy szűk és rosszul kommunikáló kamarakiállítás mutattak be, amolyan népmesei „hoztam is, nem is” logikával megkerülve a feladatot. Mindezt abban a politikai légkörben kell figyelni, amelyet áthat a sorozásban rendkívül találékony kormánypropaganda, annak is egyik, úgyenesen az évfordulóra időzített vádja, miszerint a migrációt egyenesen a szabdkömvés eszme szabadította Európára.

Az uszítás ebben az esetben úgy simul az általános tudatlanságba, mint kés a vajba, hiszen nincs ellenfél: a szabdkömvesség évszázados hagyománya alapján ma is titkos társaságok hálózataként működik, és ritkán

szóal meg a nyilvánosság előtt. A Párizsban és Budapesten élő Márton László író, műfordító ama kevesek egyike, aki nyíltan beszél szabdkömvés érintettségéről. A magyar nyelvű Martinovics-páholynek a Kádár-érában Párizsban dolgozó főmestere a rendszerváltás után a magyarországi szabdkömvesség újraéledésének egyik motorja lett, író-szerkesztőként két könyvet is publikált a mozgalom magyar és európai történetéről, forrásairól, ismert figuráiról. A most megjelent harmadik kötet apropóját a 300. évforduló kínálja, de Márton a történeti áttekintésen túl a személyes érintettség erejét mozgósítva nyitja meg a szabdkömvesség eszmeiségét azok felé, akiknek jó esetben is csak félinformációik vannak arról. A közvetlenség, ami a mozgalom egész belső kommunikációjára jellemző, meghatározza a kötet hangvételét. Annyira, hogy Márton a bevezetőjében tegezve szólítja meg az olvasót, és egy fiktív levél egyszerűen, nyíltan feltett kérdésére: „Mi a szabdkömvesség?” saját tapasztalatairól és elveiről is számot ad, olyan őszinte egyszerűséggel, hogy az olvasó már e néhány oldalnyi „társalgás” nyomán is képbe kerül.

A bevezetőt a rend néhány alapvető dokumentuma követi, köztük az 1737-es keletkezű alkotmány és annak későbbi módosulásai, egy átfogó tanulmány a mozgalom hazai történetéről és egy másik a külföldi magyar nyelvű páholyok szakszerű feltérképezéséről. Egy önálló fejezet jeles magyar szabdkömvéseket idéz meg, Kazinczytól Adyn és Kunfi Zsigmondon át az 1956-ban Franciaországba emigrált szociáldemokrata Nagy Ernőig, aki sokat tett az 1989 utáni hazai páholyélet újraindításáért. Egy rövid írás Kis Borlász Aladáról is megemlékezik, aki 1919-ben különítményesként vett részt a budapesti páholyház kiűritésében, majd az ott talált könyvekből néhányat elemelt, és ezek nyomán jutott el addig, hogy jelentkezzen a rendbe.

A legizgalmasabb fejezetet Márton magyar szabdkömvés beszédeiből válogatta össze. Itt olvashatjuk Kazinczy egy levelét, Kossuth 1852-ben Amerikában elhangzott mesterbeszédét, Jászi Oszkár 1911-es főmesteri székfoglalóját és az ugyaniitt 1947-ben elhangzott búcsúbeszédét – a kettő között bekövetkezett történelmi tapasztalatokat a búcsúbeszéd végén csodálatos tömörséggel így fogalmazza meg: „A mi optimizmusunk nem empirikus természetű. Csakis arra alapítható, hogy az emberi természet ősi alapvető értékei az emberiség lelkében mindig fel-felújulnak...” Talán ezzel az optimizmussal magyarázható, hogy 1946 végén Supka Géza nagymesteri székfoglalójában arról beszélt, a magyar páholyoknak világtörténelmi missziója megértetni az orosz világhatalommal, hogy annak szabadság-felfogása ugyanahabban az eszme-rendszerben fogant, mint amit a páholyok képviselnek. Innen néz-

ve lehetetlen másként olvasni e sorokat, mint a történelmi vakság bizonyítékát. Ugyanakkor megindító életbölcesség sugárzik Móra Ferenc 1919-es, a háború utáni első avatáson elmondott inasköszöntőjének sorából, vagy Benedek Marcell nagymester 1948-as beszédéből, melyben a mozgalom alapvető értékei fogalmazódnak meg, az aktuális politikai helyzetbe ágyazva és fölé emelve egyszerre.

Hasonlóan mély bölcesség járja át Kende Péter kötetzáró tanulmányát, amelyben a szabdkömvesség mai megítéléséről fr. Tanulmányának legfontosabb kérdése az, hogy ma, az individualizmus világméretű uralma idején, amikor a társadalmi haladásba vetett hit alapjaiban rendült meg, szükség van-e olyan mozgalomra, amely a szabadság, egyenlőség, testvériség hármasszavának égisztét szegezi szembe a realitással, és amelynek tagjai önmaguk művelésével, a „durva kő csiszolásával” igyekeznek haladni az egyén erkölcsi tökéletesedése felé. Kende nyíltan rákérdez: van-e érvényes üzenete az ősi gyökereit és rituáléit ápoló mozgalomnak a mai világhoz. Az évforduló elpasszolásával valójában az erre a kérdésre adható társadalmi válaszok megfogalmazását hagytuk ki. A szabdkömvesség fennmaradása nem egy mozgalom belügye, hanem a társadalmi egyensúly kérdése. Márton László könyve a múlt- és jelenbeli boszorkányüldözést nagyvonalúan szó nélkül hagyja, cserébe tiszta képet kínál, és csak azt kéri az olvasótól, amit Szent Ágoston így fogalmazott: Tolle, lege!

Götz Eszter

Szerk. Márton László. *Norán Libro Kiadó*, 2018, 393 oldal, 3490 Ft